

مصونیت جزایی و کیفری در حقوق بین الملل

مولفان

محمد مزیدی شرف آبادی

کارشناس ارشد حقوق جزا و جرم شناسی، وکیل پایه یک دادگستری

مسعود اخلاص

کارشناس ارشد حقوق خصوصی

www.ketab.ir

انتشارات قانون یار

۱۴۰۱

سرشناسه	: مزیدی شرف‌آبادی، محمد، ۱۳۷۰ -
عنوان و نام پدیدآور	: مصونیت جزایی و کیفری در حقوق بین‌الملل/مولفان محمد مزیدی شرف‌آبادی، مسعود اخلاص؛ ویراستار حامد سلیمانی.
مشخصات نشر	: تهران: انتشارات قانون یار: فرزندگان دانشگاه ۱۴۰۱
مشخصات ظاهری	: ۱۴۴ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۲۲۹-۶۲۰-۹
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص [۱۳۷]-[۱۴۲]؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	: مصونیت‌های دولت‌های خارجی Immunities of foreign states جرایم بین‌المللی International crimes مصونیت‌ها و امتیازهای حقوقی Privileges and immunities
شناسه افزوده	: اخلاص، مسعود، ۱۳۶۵ -
رده بندی کنگره	: ۴۰۱۳KZ
رده بندی دیویی	: ۲۶/۳۴۱
شماره کتابشناسی ملی	: ۹۱۸۷۰۹۰
اطلاعات رکورد کتابشناسی	: فیبا

انتشارات قانون یار

مصونیت جزایی و کیفری در حقوق بین الملل

تألیف: محمد مزیدی شرف‌آبادی - مسعود اخلاص

ویراستار: حامد سلیمانی

ناشر: قانون یار

ناشر همکار: فرزندگان دانشگاه

نوبت چاپ: اول ۱۴۰۱

شمارگان: ۱۰۰ جلد

قیمت: ۱۷۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۲۹-۶۲۰-۹

(تمامی حقوق مادی این کتاب محفوظ بوده و متعلق به انتشارات قانون یار می باشد)

مرکز پخش: تهران، میدان انقلاب، خ منیری جاوید، موسسه قانون یار تلفن: ۵۲۶ و ۶۶۹۷۹۵۱۹

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۱۱
---------------	----

فصل اول

بررسی اصول و مبانی مصونیت کیفری در حقوق بین الملل.....	۱۵
مقدمه.....	۱۵
بخش اول: بررسی و شناخت اصل تساوی حاکمیت‌ها.....	۱۶
بند اول: تاریخچه اصل تساوی حاکمیت‌ها.....	۱۶
بند دوم: ارتباط تساوی حاکمیت‌ها با مسئله مصونیت مقامات دولت‌ها.....	۲۲
بخش دوم: منابع حقوق بین الملل با مدافعه در پذیرش مصونیت کیفری.....	۲۵
بند اول: منابع مصونیت کیفری بین المللی.....	۲۵
بخش سوم: تفسیر پذیرش مصونیت کیفری طبق نمایندگی دولت‌ها.....	۲۸
بند اول: نگاهی به الزامات حسن انجام وظیفه نمایندگی به عنوان مبنای مصونیت از دیدگاه منابع حقوق بین الملل.....	۳۲

فصل دوم

تشریح مصونیت کیفری مقامات دولت‌ها در محاکم داخلی کشورها در عرصه بین الملل

.....	۳۷
مقدمه.....	۳۷
بخش اول: واکاوی جزایی مصونیت مأموران دیپلماتیک و کنسولی.....	۳۸
بند اول: تعریف مأموران دیپلماتیک و کنسولی.....	۳۸
بند دوم: مبانی مصونیت مأموران دیپلماتیک و کنسولی.....	۳۹
بند سوم: انواع مصونیت‌های مأموران دیپلماتیک و کنسولی.....	۴۱
بند چهارم: امکان تعقیب و مسئولیت کیفری مأموران دیپلماتیک و کنسولی.....	۴۴
بند پنجم: مصونیت پس از پایان مأموریت.....	۴۶

- بخش دوم: بررسی و شناخت مصونیت وزرای امور خارجه کشورها..... ۴۶
- بند اول: دعوای جمهوری دموکراتیک کنگو علیه بلژیک..... ۴۷
- بند دوم: رسیدگی دیوان بین المللی دادگستری..... ۴۸
- بند سوم: حیطه مصونیت کیفری وزیر امور خارجه..... ۵۰
- بند چهارم: رژیم مصونیت پس از ترک مقام..... ۵۱
- بند پنجم: مصونیت هیئت های نمایندگی سیاسی..... ۵۲
- بخش سوم: نگاهی به مصونیت سران دولت ها در عرصه بین المللی..... ۵۴
- بند اول: مصونیت سران کشور یا دولت در زمان تصدی مقام..... ۵۵
- بند دوم: مصونیت رئیس دولت یا کشور سابق و قلمرو آن در برابر محاکم ملی..... ۶۱

فصل سوم

- رژیم حقوقی حاکم بر مصونیت مقامات دولت ها نزد محاکم داخلی سایر کشورها در جرایم و جنایات بین المللی..... ۶۷
- مقدمه..... ۶۷
- بخش اول: الزام مبارزه با مصونیت کیفری بین المللی..... ۶۸
- بند اول: مقررات حقوق بین الملل در خصوص جنایات بین المللی..... ۶۸
- بخش دوم: تقابل مبارزه با جرایم بین المللی با مقوله مصونیت از کیفر و مجازات..... ۸۰
- بند اول: مبارزه جامعه بین المللی با بی کیفری..... ۸۱
- بند دوم: بی کیفری و مصونیت..... ۸۲
- بخش سوم: اصل تساوی حاکمیت برای مصونیت از تعقیب کیفری..... ۸۳
- بند اول: اعمال انجام شده در مقام انجام وظایف رسمی..... ۸۴
- بند دوم: تعقیب در زمان تصدی مقام..... ۸۸
- بند سوم: تعقیب پس از زمان تصدی مقام..... ۹۱
- بخش چهارم: انجام وظیفه نمایندگی دولت نزد محاکم ملی در جنایات بین الملل..... ۹۴
- بند اول: محدودیت استناد بر این مبنا به زمان تصدی مقام..... ۹۴

بند دوم: بررسی رأی مجلس اعیان انگلستان در قضیه پینوشه ۹۸

فصل چهارم

حدود و ثغور استناد به قواعد مربوط به مصونیت مقامات دولتها در جرایم بین‌المللی. ۱۰۵

مقدمه ۱۰۵

بخش اول: نگاهی اجمالی به مقررات منشور نورنبرگ و توکیو ۱۰۶

بند اول: دادگاه نظامی نورنبرگ ۱۰۷

بند دوم: دادگاه نظامی توکیو ۱۰۸

بخش دوم: بررسی عدم مصونیت مقامات دولتها نزد محاکم بین‌المللی در موضوع مطروحه ... ۱۰۹

بخش سوم: مصونیت مقامات دولتها بر اساس قطعنامه‌های سازمان ملل متحد ۱۱۳

بند اول: مقررات اساسنامه دادگاه یوگوسلاوی سابق و دادگاه رواندا ۱۱۴

بند دوم: توجیه عدم مصونیت مقامات دولتها نزد محاکم تشکیل شده به موجب قطعنامه شورای

امنیت ۱۱۷

بخش چهارم: امکان استناد به قاعده مصونیت کیفری در جنایات بین‌المللی ۱۲۱

بند اول: استناد به مصونیت کیفری توسط مقامات دولتهاى عضو دیوان کیفری بین‌المللی ۱۲۲

بند دوم: استناد به مصونیت کیفری در موارد ارجاع شورای امنیت ۱۲۷

بند سوم: استناد به مصونیت کیفری توسط مقامات دولتهاى غیر عضو در غیر مورد ارجاع شورای

امنیت ۱۳۳

منابع و مأخذ ۱۳۸

پیشگفتار

مصونیت از مباحث مهم حقوق بین الملل عمومی حساب شده و بدین معنا است که شخص دارنده مصونیت از تعقیب قانون و مأموران دولت در امان است. به عبارتی، قانون و مأمورانی که قانون را اجرا می کنند نمی توانند شخص مرتکب فعل تخلف آمیز را تعقیب کنند. موضوع مصونیت جزایی و کیفری در حقوق بین الملل یکی از مباحث بحث برانگیز در حقوق جزای بین المللی می باشد که سالیان بسیاریست که محل اختلاف نظر و بررسی های فراوان قرار گرفته است. حقوق بین الملل قائل به مصونیت کیفری مطلق مقامات دولتی در موارد ارتکاب جنایات بین المللی است. به همین واسطه در موارد ارتکاب جنایات بین المللی هرگاه یکی از مقامات رسمی که از مصونیت کیفری بهره می برد، مرتکب جنایات بین المللی می گردد، نزد محاکم سایر کشورها از مصونیت برخوردار خواهد بود اما باید توجه داشت چنین مصونیتی تنها دوران تصدی مقام را در بر می گیرد و پس از ترک مقام ادامه نخواهد یافت. البته باید اذعان داشت در زمینه مصونیت کیفری بین المللی، حقوق بین الملل میان محاکم داخلی و بین المللی که صلاحیت رسیدگی به این جنایات را دارند دو رویه متفاوت را در پیش گرفته است. معاهدات و حقوق بین الملل عرفی محاکم داخلی کشورها را متعهد به پیگرد مرتکبین جنایات بین المللی می نماید و اغلب چنین تعهداتی دولت های متعهد را ملزم می کند علاوه بر اعمال اصول صلاحیت کلاسیک، اصل صلاحیت جهانی را نیز اعمال نمایند. محاکم داخلی در جهت اعمال چنین صلاحیتی با مسئله مصونیت مقامات دولتی سایر کشورها که مرتکب جنایات بین المللی شده اند مواجه می گردند. البته باید پذیرفت که در عمل، تعقیب مقامات دولت ها به اتهام ارتکاب

جنايات بين المللى با چالش هاى فراوانى روبروست. همچنين بايد توجه داشت از آنجا كه مصونيت كيفرى مقامات ارشد دولتى مطلق نبوده و تابع حقوق عرفى بين المللى مى باشد لذا شايد بيان ديوان بين المللى دادگستري را بتوان در اين زمينه روشن كننده جنبه هاى ناپيداي اين بخش از حقوق بين المللى دانست. چنين گرايشى در رويه قضايى داخلى و بين المللى به خوبى قابل مشاهده بوده و مبتنى بر مباني اعطاي مصونيت، از جمله اصل تساوى حاكميت ها و الزامات ناشى از حسن انجام وظيفه نمايندگى مى باشد. اما پس از ترك مقام سپر مصونيت اثر خود را از دست داده و اين مقامات نمى توانند به مباني مصونيت از جمله اصل عمل دولت استناد نمايند. بنابراين فارغ از آنكه جنايت فوق در چهارچوب وظايف مقام دولتى يا در ظرفيت شخصى وى انجام گرفته باشد قابل پيگيرى نزد محاكم داخلى صالح ساير كشورها خواهد بود. اما در خصوص محاكم كيفرى بين المللى و صحت متفاوت است و مرتكبين جنايات بين المللى از هيچ گونه مصونيتى برخوردار نخواهند گشت. در اين رابطه ديوان كيفرى بين المللى نيز در اساسنامه خود صراحتاً اعلام مى كند كه مصونيت مقامات دولتى را مانع از اعمال صلاحيت خويش نمى داند. در نتيجه حقوق بين المللى جهت مبارزه با بى كيفرى و تحقق عدالت كيفرى در زمينه جنايات بين المللى محدوديت هاى را بر مصونيت مقامات دولت ها وارد نموده است. چنين محدوديتى ناشى از ويژگى خاص اين جرايم مى باشد. آثار اين جنايات علاوه بر آنكه كشور و سرزمين محل وقوع جرم را تحت تاثير قرار مى دهد بلكه بر نظم و امنيت بين المللى نيز تاثير گذار است و افكار عمومى جهان نمى پذيرد كه مرتكبين چنين جناياتى در سايه مصونيت ناشى از مقام خويش از چنگال عدالت بگريزند. هرچند جهت رعايت

اصول اساسی حقوق بین‌الملل از جمله اصل تساوی حاکمیت‌ها، اعمال صلاحیت کیفری محاکم داخلی نسبت به مقامات دولت‌ها حتی در زمینه جنایات بین‌المللی با محدودیت‌هایی مواجه است اما دیوان کیفری بین‌المللی با چنین محدودیتی مواجه نمی‌باشد. به هر صورت به همین دلیل است که مسئولیت کیفری بین‌المللی و در برابر آن قواعد متضمن مصونیت کیفری بین‌المللی از مباحث مهم در حقوق بین‌الملل به شمار می‌رود. نهایتاً با توجه به اهمیت موضوع در این کتاب قصد داریم به موضوع مصونیت جزای و کیفری در حقوق بین‌الملل و جامعه بین‌المللی کشورها پردازیم و اثری نو و درخور مطالعه را به واسطه تالیف این کتاب و تقدیم آن به جامعه حقوقی کشور رفع نماییم.